

МИГРАЦИЯТА – ПРЕДСТАВА И РЕАЛНОСТ

ПРОЕКТ „ПОВИШАВАНЕ ОСВЕДОМЕНОСТТА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ В ОБЛАСТИТЕ СЪС
ЗНАЧИТЕЛНО ПРИСЪСТВИЕ НА РОМСКО НАСЕЛЕНИЕ ПО ВЪПРОСИТЕ, СВЪРЗАНИ С УБЕЖИЩЕ И
МИГРАЦИЯ“, ФИНАНСИРАН В РАМКИТЕ НА НОРВЕЖКИ ФИНАНСОВ МЕХАНИЗЪМ 2014-2021 Г. ПО
ДОГОВОР № VGНОМЕАFFAIRS-3.003-0001-С01 И ИЗПЪЛНЯВАН ОТ
МЕЖДУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЯ ПО МИГРАЦИЯ.

СЕПТЕМВРИ 2021

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА НА
ЗДРАВНИТЕ МЕДИАТОРИ

БЪЛГАРСКА
АСОЦИАЦИЯ
ПО СЕМЕЙНО
ПЛАНИРАНЕ
И СЕКСУАЛНО
ЗДРАВЕ

Съдържание

1. Увод

2. Провеждане на теренното изследване

- 2.1. Време на провеждане на теренното изследване и теренни изследователи
- 2.2. Реализация на извадката
- 2.3. Отклонения и проблеми при реализацията на теренното изследване

3. Анализ на резултатите

- 3.1. Ограничения
- 3.2. Социален профил на анкетираните
- 3.3. Опит/знание от/за живот в чужбина – желание и планиране на миграция
- 3.4. Нежелаещите и непланиращи да заминат в чужбина
- 3.5. Знание за рисковете при миграция
- 3.6. Що е то „трафик на хора“?
- 3.7. Ако имат избор – какво занимание биха избрали и къде биха искали да го реализират?

Заклучение

- **Проучване на документи, резултати от изследвания, публикации за идентифициране на специфичните проблеми, свързани с миграцията и убежището в страните от ЕС и ЕИП.**

Основни теми на проучването:

- ✓ **Опит/знание от/за живот в чужбина;**
- ✓ **Нагласи и мотивация за миграция;**
- ✓ **Знание за достъпа до пазара на труда и социалните услуги за мигранти в избрана за миграция/някоя страна от ЕС;**
- ✓ **Познаване на рискове и предизвикателства пред мигранти (трафик с цел трудова и/или сексуална експлоатация);**
- ✓ **Опит/знание от/за срещи с бежанци/емигранти в България – знание за трафик на бежанци, за женитба с бежанци с цел осигуряване на гражданство, ...**

Избор на локации – обособени ромски квартали, за провеждане на теренното изследване.

Изборът се основава на следните критерии:

- ✓ висока безработица сред жителите на квартала;
- ✓ висок дял жители на квартала, които трайно или сезонно пребивават в страна от ЕС;
- ✓ регистрирани случаи на трафик на хора.

Под „обособен ромски квартал“ се разбира отделено – физически и/или символно – пространство в населено място, обитавано от български граждани, които се самоопределят като роми или другите жители на населеното място определят като роми.

Трън

Брезник

Провадия

Харманли

Избор на целеви групи – обект на изследването

- **(Семейни) мъже и жени на възраст 18-35 г. с непълнолетни деца**
- **Несемейни младежи на възраст 18-25 г.**

Наричаме двете групи респонденти „несемейни“ и „семейни“, но при вторите акцентът е върху наличието на непълнолетни деца – т.е. възможно е т.нар. семейни респонденти да нямат съпруг/а или партньор изобщо или към момента на провеждане на изследването.

Теренното изследване е проведено в периода **30 май-30 юни 2021 г.** в избраните локации от следните теренни изследователи:

- ✓ **Гр. Брезник:** анкетьор Даниела Захова, ЗМ; модератор на фокус група Дора Петкова, асистент Явор Лиров.
- ✓ **Гр. Провадия:** анкетьори Кадрие Мехмедова, ЗМ, и Надя Стоянова, ЗМ; модератор на фокус група Цвета Петкова.
- ✓ **Гр. София, кв. Филиповци:** анкетьор Мариана Иванова, ЗМ; модератор на фокус група Дора Петкова, асистент Явор Лиров.
- ✓ **Гр. Трън:** анкетьори Димитър Миланов, ЗМ, и Антон Аначков, ЗМ; модератор на фокус група Дора Петкова.
- ✓ **Гр. Харманли:** анкетьор Фани Иванова, ЗМ; модератор на фокус група Цвета Петкова.

Анкетирани лица от двете групи и по пол в населените места

Населено място	Анкетирани семейни	Анкетирани несемейни	Фокус група
Гр. Брезник	28 души: ✓ 2 мъже ✓ 26 жени	22 души: ✓ 15 мъже ✓ 7 жени	6 жени
Гр. Провадия	48 души: ✓ 10 мъже ✓ 38 жени	52 души: ✓ 23 мъже ✓ 29 жени	3 мъже и 3 жени
Гр. София	81 души: ✓ 12 мъже ✓ 69 жени	16 души: ✓ 10 мъже ✓ 6 жени	4 мъже и 2 жени
Гр. Трън	26 души: ✓ 14 мъже ✓ 12 жени	23 души: ✓ 18 мъже ✓ 5 жени	2 мъже и 8 жени
Гр. Харманли	69 души: ✓ 26 мъже ✓ 43 жени	31 души: ✓ 18 мъже ✓ 13 жени	2 мъже и 4 жени

Общият броя на анкетираните е 396; от тях семейни 252 (64 мъже и 188 жени), несемейни – 144 (84 мъже и 60 жени).

Анализ на резултатите

➤ Ограничения

Резултатите и техният анализ са валидни единствено за кварталите, в които е проведено изследването и за времето на провеждане на теренното изследване.

За никой от кварталите няма данни за броя и профила на жителите; за броя и профила на мигриращите в страната и в чужбина жители. Т.е. няма как да знаем дали особеностите на обхванатите от теренното изследване лица са типологично сходни с тези на отсъстващите от населеното място мигранти.

Направените обобщения за цялата съвкупност анкетиращи лица във всички случаи са единствено с оглед на бъдещи дейности по проекта, тъй като ситуацията в избраните квартали е твърде различна.

Социален профил на анкетираниите

Семейно положение	Брой	Процент
1 омъжена/женен (брак)	76	19,2
2 разведен/а	7	1,8
3 в съжителство	138	34,8
4 разделен/а след съжителство	32	8,1
5 вдовец/вдовица	2	,5
6 неомъжена/неженен	139	35,1
Неотговорили	2	,5
Общо	396	100,0

В Брезник – 11 респонденти са в съжителство – 12 в брак.

В Провадия – 21 респонденти са в съжителство – 20 в брак.

В Харманли съотношението е близо 4:1 – 42 респонденти са в съжителство – 11 в брак.

В Трън съотношението е 4:1 – 20 респонденти са в съжителство – 5 в брак.

Брой деца	Брой	Процент	Кумулативен процент
1 няма деца	16	6,35	6,35
2 едно дете	93	36,9	43,25
3 две деца	100	39,7	82,95
4 три деца	35	13,9	96,85
5 четири деца	7	2,78	99,63
6 пет деца	1	,4	100,0
Общо	252	100,0	

82.95% от анкетираните семейни респонденти на възраст 18-35 г. нямат дете, имат едно дете или две деца. В Брезник този дял е 85.7%, в Трън – 88.5%, в Харманли 79.7%, в София 76.5%. Единствено в Провадия делът надхвърля с повече от 10% делът в цялата изследвана съвкупност – 93.8%.

Образование	Брой	Процент
1 не е посещавал/а училище	2	,5
2 няма завършена образователна степен	12	3,0
3 начално	82	20,7
4 основно	131	33,1
5 средно	160	40,4
6 висше	9	2,3
Общо	396	100,0

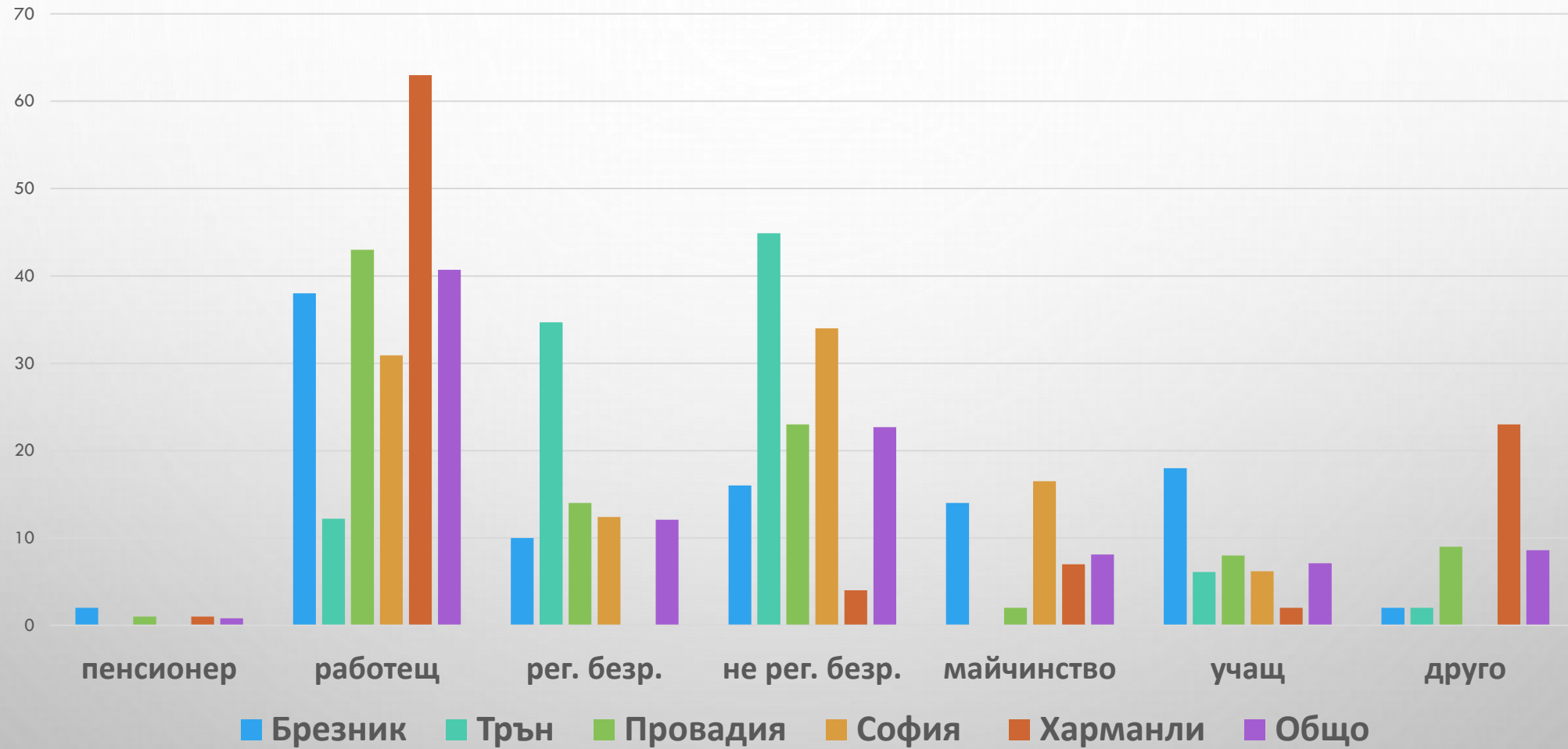
Със средно и висше образование са 42,7% от анкетираните, но: в Брезник делът им е 62,0%, в Провадия – 60,0%, докато в Харманли е 21,0%.

Съответно делът на респондентите, които не са посещавали училище, нямат завършена образователна степен или имат само начално образование за цялата съвкупност е 24,2%, но делът им в Харманли е 41,0%, а в Провадия – 8,0%.

Занятие	Брой	Процент
1 пенсионер по болест	3	,8
2 работещ/а	161	40,7
3 самонает/собствена фирма	4	1,0
4 регистриран безработен	48	12,1
5 не регистриран безработен	90	22,7
6 майчинство	32	8,1
7 учащ/а	28	7,1
8 друго	29	7,3
Неотговорили	1	0,3
Общо	396	100,0

Работещите (161 души, 40,7%) са повече от безработните (138 души, регистрирани – 48 души и нерегистрирани – 90 души, 34,8%).

Занятие по кварталам

Опит/знание от/за живот в чужбина – желание и планиране на миграция

От цялата съвкупност изследвани лица, 396 души:

- ✓ 148 души (37,4%) са живели в чужбина,
- ✓ 54 души (13,6%) живеят в чужбина, а по време на теренното проучване са временно завърнали се в града,
- ✓ 194 души (49,0%) не са живели в чужбина.

Проблеми в чужбина и нагласа за миграция

Само 48 респонденти (23,9%) от живелите в чужбина (общо 202 души) споделят, че са имали **проблеми**: с търсене/намиране на квартира, с намиране на (законна; с осигуровки) работа, поради не знаенето на езика.

„намиране на квартира за няколко месеца, живеем в изоставени сгради“

„не можах да намеря квартира и да живея с 12 човека и се върнах в България“

„трудно се намира работа с осигуровки, работим за турци на черно повече“

„ако не знаеш езика е трудно, така работиш за турците в Германия“

„не ни плащаха редовно и си тръгнахме – квартирата беше обща и банята“

Желаещите да заминат **отново** в чужбина: 61,5% от семейните, които са живели в чужбина и 72,7% от несемейните, които са живели в чужбина (част и от двете групи респонденти живеят в чужбина и са временно завърнали се по време на теренното проучване).

✓ При **семејните**, които са живели в чужбина, най-малък дял желаещи отново да живеят в чужбина са анкетираниите в Трън (1/3), най-голям дял са в Харманли – всички, които са живели в чужбина, желаят и планират отново да живеят там. Най-малък дял неживели в чужбина, които желаят да живеят в чужбина отново са в Трън – 1 (не планира) от 14 души, а най-голям дял са в Харманли – 6 от 10, при това и шестимата планират; голям е делът на желаещите и в София – 22 от 45, но само 9 от 22 планират да го направят.

✓ При **несемејните**, които са живели в чужбина, дяловете на желаещите отново да живеят са по-големи във всички места, но: в Брезник само един несемеен е живял в чужбина, а в София – двама; в Харманли от 16 души – 13 искат и са планирали отново да живеят в чужбина. Дяловете на неживелите в чужбина, които искат да живеят в чужбина са относително високи (без Брезник) – между $\frac{1}{2}$ и $\frac{1}{3}$, но тези, които планират да го направят са значително по-малко; но, отново в Харманли – от 10 души, 6 желаят и планират да живеят в чужбина.

Желани дестинации на планиращите да мигрират

В цялата съвкупност анкетирани – 396 души, 222 души имат желание да заминат (отново) в чужбина, а 179 от тях и планират да заминат (54 от тях, защото живеят в чужбина и по време на теренното проучване са временно завърнали се в Провадия и Харманли).

Най-много от планиращите да заминат са избрали Германия (57 души), следват Нидерландия (43 души), Англия (22 души), Испания (17 души).

- ✓ **Там имам роднини, близки, приятели.** Може да предположим, че в тези случаи знанието за желаната и планирана дестинация е придобито от „първа ръка“, разчита се установилите се „там“ да помогнат с намирането на работа и квартира, както и с цялостна ориентация в новата среда. Тези отговори значително преобладават.
- ✓ **Там има работа, заплащането е добро, там е (по-)добре, „животът е по-хубав“.** В тези случаи следва да допуснем, че изборът се основава на знание с несигурен произход, „казаха ми, че...“, или на по някакъв начин организирано заминаване на работа.
- ✓ **„Познато ми е и ми харесва“** сочи избор, определен от предходно пребиваване „там“ – вероятно не с цел работа.

Независимо от посочения от респондентите мотив/аргумент за избора на дестинация за мигриране, знанието за социалните/здравните изисквания/условия „там“ е твърде неясно и оскъдно:

- ✓ **„добре развита страна с добра здравна и социална система“**, „всичко е много лесно и уредено“, „всичко е много наред и много пари дават за децата“ – отговорите от този тип говорят за фактическа липса на знание за изисквания/условия, по-скоро за упование, че „там е по-добре от България“;
- ✓ **„има човек, който оправя документите“**, **„който знае езика и помага“** – отговорите от този тип са знак за липса на интерес (и на възможност – поради незнаене на езика) да се добие знание (предварително или на място) за изискванията и условията на функциониращите „там“ социални системи; „има кой да помогне“ се отнася както за „човек от общността“, така и за местна институция – „когато отидеш в социални грижи, там те напътват за всичко“;
- ✓ **„знам“**, **„знам езика“**, **„знам как да си подготвя документите“** – отговорите от този тип са относително малко и говорят за нагласа на респондента сам/а да се справя във вероятно не съвсем непознато „там“.

Доверие – на роднините и на чуждите институции

- „На кого разчитате да ви помогне, за да намерите квартира, да се включите в социална, здравна, образователна система?“ – значително преобладават отговорите „на родителите/роднините/ близките/приятелите“, понякога съчетани с „на социалните служби“, рядко са посочени единствено „службите в съответната страна“ и още по-рядко – „на себе си“.
- „Към кои институции ще се обърнете за помощ в чужбина?“ почти всички респонденти споменават социални служби, община, полиция, докато на въпроса „Някога търсили ли сте помощ от някоя институция в България?“, освен че положително отговарят само 71 респонденти, само 2 споменават община, 1 – полиция, всички останали посочват ДСП, социални грижи.

Заявеното доверие към институции в чужбина дава основание да допуснем, че липсата на доверие не е в институциите като такива, а в начина на функционирането им в български условия.

Какво смятате да работите?

42.5% имат **осигурена** работа

15,6% няма да работят, защото ще се грижат за децата

15,6% се **надяват** да намерят работа като (...)

19,0% са готови да работят „каквото и да е“

Има ли някой, на когото разчитате да Ви помогне в намирането на работа?

От отговорили 151 респонденти, 123 (81,5%) отговарят позитивно и посочват:
родители – 18 души, роднини/близки – 93 души, приятел – 37 души

Колко време планирате да останете там?

42,0% от планиращите да заминат планират да останат в чужбина „колкото е възможно по-дълго“, а други 17,9% - не смятат да се връщат в България

Очаквания от живота в чужбина

- ✓ **Неопределени:** „Хубави неща да ми се случват“, „Хубав живот и законна работа“.
- ✓ **Свързани с децата** са очакванията на по-голямата част от респондентите – 52 респонденти изрично споменават дете/деца, но към тях би следвало да добавим поне част от онези, които обвързват очакванията със „семейството ми“. В някои случаи очакванията са по-обща: „Да дам добро бъдеще на децата си“, „Всичко по-добро за доброто на децата ми, за да се изучат“; в други са насочени към осигуряване на възможност за събиране с децата, които са оставени на грижите на близки в България.
- ✓ **Свързани с намиране на работа, „пари“, „финансова стабилност“:** „голяма промяна, по-добри доходи“, „по-богата да стана и да си купя къща“, „по-добри доходи“. В някои от случаите това е свързано с желание за подобряване на условията на живот при завръщане в България – „Да работим и да съберем пари, за да си купя или построя жилище в България“.
- ✓ Няколко респонденти пряко обвързват очакванията от живота в чужбина с **нежеланието си да се върнат в България:** „Да се устроя и да не се върна в България, защото тук ни мразят“, „Да се развивам свободно, без да ме питат от кой квартал съм, защото когато отида да си търся работа и видят адреса ми не желаят да разговарят с мен“.

Мотивация за миграция в чужбина

Мотиви за миграция	Брой отговори	Процент отговори
1 тук няма работа	58	32,6%
2 тук условията за живот не са добри	115	64,6%
3 тук се отнасят към нас като „втора ръка“ хора	16	9,0%
4 в училище (детската градина) децата ми не се чувстват добре	3	1,7%
5 искам да живея самостоятелно	8	4,5%
6 искам да се махна от квартала	10	5,6%
7 искам да се махна от България	14	7,9%
8 друго	13	7,3%
Общо	237	133,1%

Нежелаещите и непланиращи да заминат в чужбина

„Какво трябва да се случи, за да заминете?“

- ✓ **Ясно заявено условие, обвързано със ситуацията на респондента тук** – „Ако остана/останем без работа/пари“/„безпаричие“ – общо 91 души.
- ✓ **Относително ясно условие, обвързано с възможности и/или „някой“ в чужбина:** „Да ми обещаят, че има работа“, „Да отида при някой близък, той да ме „дръпне“, да ми е сигурно“, „Да намеря работа сигурна, за да не ме измамат“ – общо 23 души.
- ✓ **Неопределено условие за възможности „там“:** „Ако има добро заплащане“/„Ако мога да изкарам пари за партида за тока – 3000 лв. – ще отида“, „Да ме издържа някой“, „Ако някой предложи развитие в специалността ми, обучение“ – 8 души.
- ✓ **Категорично нежелание за живот в чужбина:** „Няма нищо, което да ме накара да замина“, „Няма смисъл да ходя, за да се плащат квартири и тук може да се работи“, „Нищо, тук са родителите ми, те много ми помагат“, „Аз в чужбина не искам да ходя, аз работя“ – 32 души.
- ✓ **Извънредна ситуация в различни варианти:** „Ако родителите ми заминат“, „Ако умрат всички животни, които гледам“, „Да имам проблеми с властите“, „Ако мъжът ми каже“ – 26 души.

Вие лично бихте ли заминали в чужбина, ако някой ви обещае „добри пари“?

- ✓ С категорично „Да“ са отговорили 47 респонденти (21.7%);
- ✓ С категорично „Не“ и „Не, не вярвам на обещания“ са отговорили 88 респонденти (40.6%);
- ✓ С условно „Да“ са отговорили общо 73 респонденти (33.6%) – „Да, но първо ще поразпитам“ (25, 11.5%), „Да, но зависи от работата, която ми предложат“ (25, 11.5%), „Да, но само ако имам доверие в човека“ (23, 10.6%).

Какво е за Вас „добри пари“?	Брой	Процент
1 да издържам семейството си	47	22,8
2 до 1000 евро	31	15,0
3 1000-2000 евро	35	17,0
4 2000-3000 евро	28	13,6
5 над 3000 евро	8	3,9
6 друго	57	27,7
Общо	206	100,0

Какво бихте бил/а готов/а да работите, за да ги изкарате?	Брой	Процент
1 всичко	24	11,7
2 всичко, стига да е законно	98	47,8
3 всичко, стига да се държат добре с мен	10	4,9
4 работа по специалността ми	17	8,3
5 не знам	25	12,2
6 няма как да изкарам „добри пари“	14	6,8
7 друго	17	8,3
Общо	205	100,0

Знание за рисковете при миграция

Чували ли сте хора от квартала да заминават за чужбина с уредена работа и добри условия, а като отидат на място да се окаже, че условията и работата не са такива, каквито са представени първоначално?

Общо 199 респонденти (50,3%) отговарят с „да“; 101 (25,5%) са респондентите, които или лично са преживели такава ситуация, или имат знание „от първа ръка“ – роднина/близък човек се е оказал излъган.

- ✓ В Трън само един респондент споделя знание (от близък) за попадане в такава ситуация.
- ✓ В Брезник 41 (от 50) респонденти имат знание за хора, изпаднали в такава ситуация, а 20 от тях са я преживели или са придобили това знание от близък човек.
- ✓ В Провадия 53 респонденти имат знание за хора, изпаднали в такава ситуация, а 18 от тях са я преживели или са придобили това знание от близък човек.
- ✓ В София 77 респонденти имат знание за хора, изпаднали в такава ситуация, а 54 от тях са я преживели или са придобили това знание от близък човек.
- ✓ В Харманли 27 респонденти имат знание за хора, изпаднали в такава ситуация, а 8 от тях са я преживели или са придобили това знание от близък човек.

Според Вас защо им се е случило това?	Брой	Процент отговори
1 много са бедни	112	26,9%
2 имат много деца да гледат	30	7,2%
3 не са имали причини за съмнение, когато са тръгвали в чужбина	95	22,8%
4 не са проучили, доверили са се на случайни хора	137	32,9%
5 друго	43	10,3%
Общо	417	100,0%

Що е то „трафик на хора“?

- ✓ Част от респондентите акцентират върху **извършителите**. Те са бандити, измамници „хора, които се занимават с търговия на хора“, „злоупотребяват с човешки органи“, „незаконни мафиоти“, „мафиоти“, „наркотрафиканти“, „хора, които помагат на бежанците“ (само около 10 отговора в цялата съвкупност!);
- ✓ Част от респондентите се сещат за **жертвите**. Те са „жени, които са принуждавани да проституират“, „хора без документи, които са излъгани“, „отвлечени от страните им за просяци, за трансплантации“, „хора в безизходица“, „бежанци“ (само около 20 отговора в цялата съвкупност!)
- ✓ Част от респондентите по-скоро описват **дейността**: „измама“, „всичко, което е незаконно“, „извеждане и продаване на женска плът“, проституция, „отвлечане на малки деца“, „измъчване на хора“.

„А чували ли сте за трафик на чужди граждани/бежанци?“

Харманли: само 5 респонденти отговарят „да“, а 95 респонденти – „не“!

За цялата съвкупност анкетирани: 35,1% (139 души) отговарят „да“.

○ Данните от проучването дават възможност за формулиране на няколко теми, върху които да се фокусират следващите дейности по проекта:

- 1. Що е то „законна работа“?**
- 2. Какви са условията за законно пребиваване в страните от ЕС и какви специфични изисквания към мигрантите, както и права на мигрантите съществуват в тях.**
- 3. Какво означава „осигурена“ работа?**
- 4. Трафик на хора – престъпление и лична отговорност.**